

KLAMÁNÍ

(Dokončení)

Utajování

První složkou činnosti směřující k dosažení klamu je utajování. Nemusím vyčíslovat vše, co utajujeme a jak to činíme. Z hlediska klamu to bude právě to, čeho chceme dosáhnout klamem. Pokud rozsah a způsoby utajení nesouvisejícího s naším konkrétním cílem klamu budou vyšší, nic nebrání tomu, aby se realizovaly, ale nesmí být v rozporu s cílem klamu. Obecně můžeme říci, že cílem utajení jakéhokoli druhu a jakéhokoli objektu (faktu) je zabránit protivníkovi dosáhnout podstatných údajů k rozhodování. Problematické je slovo „podstatných“. Co je a co není podstatné, je relativní. Jednak proto, že neznáme stav prozrazeného, ale obvykle se to jen domníváme; dále proto, že podstatné se skládá z nepodstatného, že podstatné je konkrétní na jednom stupni a za jedné situace a v jiné situaci podstatné zdaleka není. Konečně názor na podstatnost je průkazně jiný v různých armádách.

Je proto výhodné přijmout a dodržet zásadu, že soubor utajovaných skutečností, stupeň tohoto utajení a způsoby tohoto utajení jsou předepsány v určité armádě a v určité době. Z této, i když ne zcela správné zásady, musíme vycházet.

Jde nyní o to, že z tohoto stavu vyberáme ta fakta, která se dotýkají cíle klamu a slouží mu. Tím dosáhneme konkrétního přehledu o utajovaných skutečnostech vzhledem k cíli klamu. Je velmi častým zjevem, že stupeň utajení, úsilí k jeho

dosažení je v konkrétních případech vzhledem k cíli klamně činnosti daleko vyšší než předepisuje norma. Tato okolnost nás zejména zajímá.

Druhá okolnost související s klamem je volba způsobů jak utajení porušit, aby došlo k opaku, k prozrazení: je jedno, zda skutečných faktů, nebo předstíraných faktů. V oblasti utajení se tedy budeme pohybovat mezi dvěma extrémny:

1. Po stanovení enormě důležitých skutečností určit způsoby jak utajení dosáhnout.

2. Po stanovení okolností, které vzhledem k cíli klamu musíme prozradit, i když to obvykle nesmíme dopustit, rozhodnout o způsobech nedokonalého utajení. O tom podrobněji pojednám v další stati.

Celá technika utajování se tedy omezuje vzhledem ke klamu na způsob enormního utajení určitých okolností souvisejících s klamem.

Nejlepší způsob jak zajistit utajení, je nepředpokládat existenci utajovaného druhou stranou. K rozhodnutí odkryt takové tajemství potom nemůže vůbec dojít a znalost existence se objeví dílem prosté náhody. Takových případů mnoho nebývá. Nemůžeme je ovšem vyloučit. Připomeňme jen hrubý nedostatek britské zpravodajské služby za druhé světové války, která vůbec nepředpokládala vývoj německých raket. V těchto podmínkách, kdy na odhale- ní takovéto činnosti se nezaměřoval prů-

zkum, se potom Němcům dobře pracovalo bez nějakých složitých utajovacích opatření. Předpokladem bylo však utajení prvních příznaků. Nedosáhneme-li toho hned na začátku, je třeba utajovat tím důrazněji v pozdější době.

Důraznější utajení je proto otázkou, která nás zajímá jak z hlediska klamu, tak z hlediska zmaření využití prvních stop.

Nejjednodušším způsobem jak toho dosáhnout, je zvýšení intenzity utajovací činnosti. V mnoha případech to nebude však postačovat, a proto volíme složitější postupy.

Možnosti utajení jsou omezené. Vyčerpáme-li všechny prostředky a možnosti v této oblasti, což se dostaví velmi brzy, musíme sáhnout do oblasti jiných a pomocí jejich prostředků a způsobů se snažit dosáhnout původního cíle.

Musíme situaci poněkud zkomplikovat. Nebude to hra se slovy, ale formulování závislostí, které v případě realizace splní zcela jednoduchý úkol. Jde totiž o to si připomenout, že:

- utajením klameme,
- prozrazením klameme,

Prozrazování

Vedle utajování je prozrazování další složkou činnosti, kterou dosahujeme klamu. Tak jako platí určité zásady pro utajování, je tomu i u prozrazování. Základem všech úvah je skutečnost, že prozradit znamená, aby protivník zjistil a zároveň to znamená špatně a úmyslně nedokonale utajit. Hned na začátku vstupují do našeho zájmu takové záležitosti jako:

- úměrnost prozrazení,
- věrohodnost prozrazení,
- nejednoznačnost prozrazení.

Nejprve musíme dosáhnout toho, aby k prozrazení vůbec mohlo dojít. Musíme totiž vědět, komu chceme prozrazovat, je-li k tomu v daném čase a prostoru protivníkův prostředek, který by mohl prozrazované skutečnosti postihnout. Jde zároveň s tím i o zajištění přenosu, předání odhaleného vyhodnocení. Velikou roli hraje náš průzkum a orgány kontrarozvědky, které vytupují předem vhodné možnosti a prostředky, aby protivník zjistil námi prozrazované údaje. Např. nemá-li nepřítel organizován rádiový průzkum, nemohu prozrazovat rádiovými prostředky.

Nejde však jen o možnost samotného zjištění, ale i o možnost předání zjištěného v čase, který nám vyhovuje. Zpozdě-

- klamáním utajujeme,
- utajením a prozrazením klameme.

To tedy znamená, že v dílčích úkolech, v jistých směrech, jistým způsobem můžeme utajovat i zprostředkovaně klamáním a prozrazováním. O tyto možnosti jde. Prostě využijeme po vyčerpání všech utajovacích opatření i činnosti jiné.

Z těchto závislostí se můžeme snadno dostat do takových poloh, že za jistých okolností budeme utajovat tím, že utajovat vůbec nebudeme. Vystupuje tak do popředí faktor nepředpokládání, že bychom skutečně chtěli utajit něco, co ukazujeme. Poznaná, odhalená a skutečná věc nebude tedy za takovou pokládána, její význam se utají. Bude se to dít cestou prozrazení a klamu. Hru s těmito možnostmi můžeme matematicky vyčerpávajícím způsobem postihnout. To však nestačí. Rozhodující je vždy posouzení konkrétních podmínek, ze kterých si to můžeme dovolit udělat s předpokladem úspěchu.

Utajování, jako jednu z cest klamu, můžeme rozdělit proto do dvou oblastí:

- obecné utajování předem dohodnutých skutečností,
- speciální utajování okolností souvisejících s cílem klamu.

ni v předání a tedy nevyužití je stejně bezcenné jako každá opožděná informace v jakékoli činnosti. V prozrazování je však dosah tohoto opoždění o to větší, že si nemůžeme dovolit prozrazovat neomezeně a improvizovaně. Každé prozrazení musí být naplánováno nejen obsahově, ale i časově. Používáme-li jedno nebo druhé, je celý akt bez ceny.

S úměrností souvisí proporcionalita, totiž počet prozrazených údajů a počet utajených údajů, počet prozrazených údajů předstíraných, skutečných a dezorientujících. Tuto záležitost osvětlím dále. Obecně platí, že ne všechno co prozrazujeme nepříteli tento zjistí a že ne všechno co utajujeme skutečně utajíme.

S úměrností prozrazování souvisí dále nejen protivníkově zjištění a předání zjištěného, nejen odpovídající časové relace, nejen proporce druhů prozrazovaných skutečností a počet utajovaných skutečností, ale i možnosti, které má protivník v oblasti zjišťování. Tzn. možnosti, které lze posoudit vzhledem k počtu a druhu zpráv obvykle zjišťovaných danými prostředky. Nemůžeme proto kvalitu a kvantitu prozrazovaného zvětšovat nad obvyklý stav. Tím jsme u problematiky věrohodnosti prozrazení.

Řekl jsem, že neprozrazujeme jen předstírané jevy, ale dílčí nebo podstatné, ale nepočetné jevy. Věrohodnost se především dotýká oblastí předstíraných jevů. Budeme proto vždy pamatovat na to, že protivník nemá vědět, že zjistil to, co jsme chtěli, aby zjistil. Jak my, tak i on považuje vždy za krajně zajímavé a podezřelé to, co se druhá strana snaží předkládat k věření.

Věrohodnost se dotýká nejen okolností, za kterých k prozrazení došlo, ale i uvěření, že zjištěné nebylo podvrženo, že jde o skutečnost námi nejvýše utajovanou.

Věrohodnosti obecně dosahujeme

— charakterem zdroje, kterým se prozrazuje,

— volbou dalšího způsobu (zdroje), kterým se prozrazení opakuje,

— okolnostmi a způsoby, za kterých k prozrazení došlo.

V této souvislosti připomenu některé myšlenky, které můžeme bez úprav označit jako základní pravidla pro věrohodnost prozrazovaného. Ačkoli jejich autory nejsou vojáci, vystihují potřeby situace velmi přesně.

— Afektovaná jednoduchost je rafinovaný podvod (Rochenfoucauld).

— Svěťte příliš mnoho ze svého tajemství tomu, jemuž myslíte, že je nutno zamlčet jednu jedinou okolnost.

— V životě jsou okolnosti, kdy pravda a prostota jsou nejlepší taktikou (de la Bruyère).

— Nejsalebnější legendy nutno přičíst na vrub nejvěrohodnějším svědkům (Valéry).

— Nelze tvrdit nepravdu, aby nebylo k tomu nutno vymýšlet nepravdu další (Lessing).

— Nejjistěji lze ten, kdo pravdu pouze zfalšuje a nevymýšlí si úplnou lež; všude ubere kus pravdy a místo ní přidá lež (Paul).

— Hlavní překážkou v poznání pravdy není lež, ale zdánlivá pravda (Schopenhauer).

— Co se klamně týpí, nalezneme snáze než drahokamy (Voltaire).

Domnívám se, že tyto myšlenky plně stačí k pochopení toho, co máme nebo nemáme podnikat, aby bylo uvěřeno tomu čemu chceme, aby uvěřeno bylo.

Předpokládám, že protivník zná tyto myšlenky. Jsou to tak běžně používané citáty, odvozené dokonce v mnohých případech až od moudrosti staroegyptských filosofů, že jejich utajování by bylo dětinské. Skutečností však je, že přes jejich obecnou znalost se jich stále pro po-

třeby lži a klamu používá, a to velmi úspěšně.

K věrohodnosti ovšem přispívá také zkušenost, kterou s námi má protivník. Chceme-li mít zaručen základní předpoklad, aby nám bylo věřeno, nesmíme udělat nic, co by se vymykalo našim způsobům, normám, zvyklostem. Tedy nikdy nic „okaté“, primitivního, horlivého ve směru ledabylosti utajení. Věrohodnosti dosáhneme vždy spíše tehdy, když protivník okolnosti hodnotí jako typické, pravděpodobné, jednoduché a logicky probíhající.

Připomínám, že všechna dosavadní tvrzení platí jen za jistých okolností, za jiných platí právě jejich opak. Můžeme hovořit o určitých stupních prozrazování:

I. stupně použijeme na počáteční úrovni, proti jednoduchému protivníkovi, při omezených cílech klamání.

II. stupně, ve kterém převrátíme platnost zprva uvedených zásad, můžeme použít proti rafinovanému protivníkovi, při dlouhodobém klamání, při rozsáhlém klamání.

Jde tedy o určitou podobu aplikace zákona negace negace. Periodizovat v tomto směru můžeme neustále, ale s vědomím toho, že protivník musí být již na jisté úrovni svých úvah, tedy výše než byl na začátku.

Třetí oblastí v prozrazování je jeho nejednoznačnost. Souvisí to s proporcionalitou, kterou rozeberu dále. Nejednoznačnost způsobí nejasnost a nejasnost je živná půda omylů.

Požadavek zachování nejednoznačnosti se samozřejmě odráží ve svých důsledcích i ve věrohodnosti takovéto činnosti. Musíme stále zachovávat běžnou praxi, že i při zjišťování skutečných, existujících a nepředstíraných věcí a jevů nám jejich obraz nevyplýne jednorázově, jasně a přesvědčivě. Taková okolnost by byla zajisté vždycky podezřelá, protože by se vymykala zkušenosti. Je jisté těžší připravit takovou situaci uměle, maximálně ji přiblížit nebo ztotožnit se skutečným během událostí, do nichž bychom nezasahovali. Zachování nejednoznačnosti se často stává hlavní potíží při prozrazování. Překotnost, snaha ulehčit protivníkovi poznat rychle a v co největším rozsahu to co chceme aby poznal, je klíčem k odhalení klamu. Proto je nutné vytyčit zásadu, že prozrazujeme nejen údaje přispívající k odhalení námi chtěnému, ale i údaje dezorientační. Vztah mezi nimi musí vycházet z toho, že ne všechno nepřítel zjistí. Proto údaje nahrávající našemu zámeru musí mít početní a kvalitní převahu nad údaji dezorientačními.

Proporce klamu

Proporce klamu jsou založeny na požadavku nejednoznačnosti a úměrnosti jako základu a dále na stupni pravděpodobnosti nebo jistotě co nepřítel zjistí z předstíraného nebo utajovaného.

Máme-li např. dvacet jevů (příznaků, faktů), se kterými můžeme operovat, a to buď z toho důvodu, že skutečně existují nebo je vytvoříme s jistým úmyslem, pak proporce by měla splňovat početní rozdělení viz schéma 2.

Tak je zaručeno, že i když nedojde k utajení a prozrazení tak jak si představujeme, ale prozradí se z fikcí méně a více ze skutečností, bude stále proporce vyhovovat a napomáhat nám v tom, že vzhledem k počtu i kvalitě podkladů dá nepřítel přednost uvedeným a nám čitelným závěrům.

V této souvislosti není na škodu si připomenout staročínskou moudrost, která praví: „I velký chrám propadne zkáze, jsou-li jeho rozměry v nesouhlase.“

Schéma 2

Úkol	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Utajit																				
Prozradit fikci	X	X	X	X	X	X														
Prozradit dílčí skutečnost													X				X			
Prozradit podstatnou skutečnost												X								
Prozradit nebo alespoň neutajovat							X	X	X	X	X	X						X	X	X

A ————— B
C ————— D
E

(K)
(S)

Přitom jevy 1 — 6 jsou fikcí, i když existují, ale námi za účelem klamu předstírané a jev č. 4 je určující — celek vytvoří klamnou podstatu K;

jevy 12 — 17 jsou skutečností, kterou nesmí nepřítel odhalit a zejména ne jev č. 15 a č. 16, které jsou určující — celek tvoří skutečnou podstatu S

jevy 7 — 11 a 18 — 20 nesouvisí s podstatou K ani S.

Po realizaci nepřítel zjistí např.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
x	x	x	x		x	x		x			x	x				x		x	x
A						B					C						D		E

a tím — nemůže určit obsah CD jako skutečnou podstatu S,

— je v nejistotě o obsahu BC a DE,

— pokládá obsah AB za skutečnou podstatu S a ne klamnou K.

Rozsah klamání

Ze zpravodajské práce známe, že její gradace postupuje takto:

— zjistit fakta (místo a sílu nepřítel),

— na základě vyhodnocených faktů stanovit reálné možnosti nepřítel, — na základě reálných možností předvídat jednu, tu kterou nepřítel chystá uskutečnit — tedy jeho zámysl.

Průzkumově můžeme zjistit fakta a ve vyjimečných případech i zámysl (to je případ ukořistěné operační mapy či agenta na nejvyšším místě).

Na gradaci je založeno klamání co do rozsahu. V každém případě musíme klamat na faktech, protože ta jsou klíčem dalšího zhodnocení. Zůstaneme-li jen u nich, hovoříme o nižším stupni. Postu-

pujeme-li dál s cílem dosáhnout, aby protivník stanovil naše možnosti a zámysl, hovoříme o vyšším stupni. Klamu v jednotlivém faktu obvykle využíváme proti nepřátelské palbě, klamu druhého typu pak pro potřeby všeobecného rozhodování.

Nižší typ klamání, menší rozsah klamání, můžeme demonstrovat na příkladě dělostřelecké baterie:

- vytvoříme příznaky dělostřelecké baterie (počtem vozidel, ženijní úpravou, spojovacímu prostředky a dalšími jevy),
- protivník vyhodnotí tyto jevy, které mohou tvořit baterii,
- protivník pokládá tyto jevy za baterii, tj. za podstatu.

Baterie však ve skutečnosti neexistuje, je fikcí a palba na ní vedená se mine účinkem.

Vyšší typ klamání můžeme ukázat takto: — vytvoříme příznaky (dělostřelecké baterie, průzkumné prostředky, vození munice atd.),

- protivník vyhodnotí tyto jevy jako možnost chystaného útoku,
  - protivník stanoví z možnosti zámysl, tj. kdy, jak, čím a kde zaútočíme.
- Příznaky jsou však klamné (nebo i skutečně představované odpovídajícími prostředky), zámysl útoku však nemáme.

Přehledně můžeme shrnout:

V prvním případě bylo cílem klamání špatně odhalit naši baterii a eventuální palbu tak vést do prázdna, přičemž skutečná baterie bude uchráněna.

V druhém případě bylo cílem klamání, aby pomocí skutečných i předstíraných příznaků byl špatně stanoven zámysl útočit.

Obecná gradace klamu je tedy tato:

- klameme na faktorech (objektech, dokumentech, jednotlivé činnosti) z čehož vyplývá, že klameme i
- ve svých možnostech tím, že příslušně upravíme fakta je stanovující a dosáhneme i

— oklamání v našem zámyslu, protože se k němu protivník dostane ze špatně stanovených našich možností.

V praxi klamné činnosti se snažíme dosáhnout druhého případu a souběžně s tím uskutečňovat i řadu případů prvního typu. Cíle vyššího stupně a většího rozsahu klamání totiž můžeme dosáhnout jinak, než realizací případů nižšího stupně. Přitom tyto případy samy o sobě jsou účelné a plní již důležitou a pro nás prospěšnou funkci. Pojem vyšší a nižší, větší a menší rozsah se vůbec netýká důležitosti klamné činnosti nebo snad stupně velení, kde se to děje. I na nejvyšších stupních velení se uchylujeme k použití nižšího rozsahu klamání a často ty nejdůležitější údaje chráníme právě tímto nekomplikovaným způsobem.

Po metodické stránce, resp. co do posloupnosti, můžeme stanovit jistý sled prozrazení a utajení. Základní možnost je v dodržení tohoto postupu:

- prozrazovat (nedokonale utajovat) předstírané jevy a utajovat skutečné jevy,
- prozrazovat (nedokonale utajovat) skutečné jevy dílčího významu,
- prozrazovat (nedokonale utajovat) jistý omezený počet skutečných jevů podstatného významu.

Znovu podotýkám, že je to základní možnost, tak říkajíc školní případ. Směrodatně k dodržení postupu je stav myšlení nepřítel, jeho stupeň znalosti, které má o nás — nebo aspoň, které s velkou pravděpodobností předpokládáme, že má.

Podle toho pak upravujeme sled kombinace. Stále je vhodné si připomínat, že oklamat sama sebe aniž to upozorujeme, je právě tak snadné jako je těžké oklamat druhé, aby to nezapomínali. Kromě toho nesmíme zapomenout na to, že nejlepší cesta jak být oklamán, je považovat se za chytřejšího než ten, koho chceme oklamat.

Vztah sil, času a prostoru

Přejdu nyní ke konkrétnějším myšlenkám o klamu. Ne s cílem dát vyčerpávající příklad, který by se naprosto jednoznačně musel vykládat jako šablona nikdy v praxi neuplatnitelná, ale proto, abych vysvětlil závislosti mezi oblastmi a prvky ozbrojeného střetnutí na jedné straně a cestami klamu na druhé straně.

Boj je střetnutí (tedy činnost) sil v čase a prostoru. Z toho již na začátku můžeme tvrdit, že je možnost klamu v čase,

silách a prostoru. Podaří-li se nám dosáhnout oklamání v jednotlivých případech, je to dílčí klam. Podaří-li se nám to ve všech najednou a v jejich souvislostech, pak je to totální klam. To nijak neznámená, že oklamat protivníka jen v jednom prvku je méně dosažitelné a složitější. Obvykle je možné právě jen to. Jde však o to vystihnout, čeho z uvedených prvků můžeme ke klamu použít a co je v daných podmínkách hlavní.

Mezi třemi složkami je závislost. Není to nic nového, neboť každý ví, že

— činnost v čase závisí na prostorách a silách,

— prostory ovlivňují čas a síly,
— použití síly vyžaduje čas a prostor.

Všimněme si však jiné okolnosti, která rozvádí fakt klamu v čase, silách a prostoru. Vedle toho, že tyto spolu souvisejí a my se snažíme jak jejich souvislosti, tak jejich podstaty samé využít ke klamání, udávají nám nutnost a možnost průběhu a rozsahu klamu. Klam v čase probíhá v minulosti i přítomnosti.

V minulosti

— utajování skutečného, již prošlého průběhu události s cílem zabránit konfrontaci skutečnosti s nepřítelovým zámyslem,

— utajování určitých okolností, jejichž znalost by a priori posloužila nepříteli k vytvoření pravdivých hypotéz a předpokladů,

— předstírání určitých okolností, na nichž máme zájem, aby je nepřítel znal.

V přítomnosti

— utajování nebo prozrazování faktů časově odpovídajících průběhu a vývinu skutečné (předstírané) situace v souladu s plánem klamně činnosti,

— rozvíjením plánu klamně činnosti podle zjištěné reagece nepřítelů cestou utajování a prozrazování.

Klam v prostoru probíhá

— přímo v prostoru klamně činnosti nebo v jeho nejbližším okolí,

— v širším vzdáleném prostoru, ale jen v jednotlivostech, za účelem zvýšení přesvědčivosti podvrhů.

Klam v silách probíhá

— speciálními prostředky a silami klamu k tomu účelu organizovanými a cvičenými,

— silami a prostředky, které mají jiné hlavní úkoly, (polní vojska, jednotlivci atd.),

— zmateným myšlením protivníka (subjektem vyhodnocení a využití).

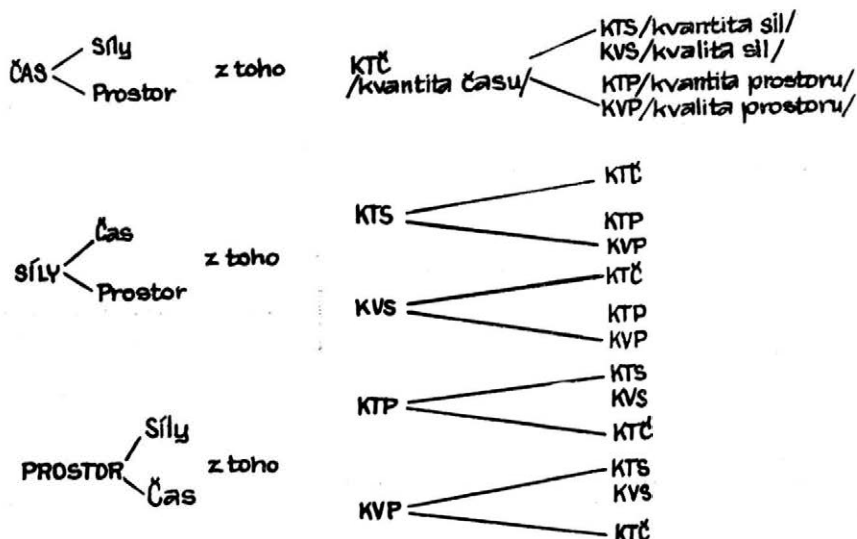
Když jsem uvedl základní myšlenky a členění, mohu přejít k tvorbě základní mozaiky klamu. Základní mozaikou nebo přehledem možných případů volitelných pro potřeby klamu rozumíme počet vztahů mezi silami, časem a prostorem.

Připomeňme si ještě základní předpoklad klamu: protivník nesmí začít uvažovat z neodůvodněných předpokladů, protože neodůvodněné není námi postižitelné a hned na začátku by se jeho myšlení vymklo naší kontrole.

Při volbě základních případů pro potřeby klamu vycházíme z toho, že čas se vyjadřuje kvantitou a síly i prostor kvantitou a kvalitou.

Z toho nám vplynou vztahy viz schéma 3.

Schéma 3

Posuzujeme-li vztahy kvantit zjistíme, že ve všech případech dochází k přímé úměrnosti. Čili: čím větší síly, tím větší čas pro jejich použití; čím větší prostor, tím větší síly k jeho vyplnění; čím větší prostor, tím více času k činnosti v něm... je nutné. Můžeme tvrdit, že existuje přímá úměrnost kvantit.

Posuzujeme-li však vztahy kvantit a kvalit a kvalit zjistíme, že podle činnosti dochází někdy k přímé a někdy k nepřímé úměrnosti. Čili: čím vyšší kvalita sil, tím menší čas pro jejich přesun, ale čím vyšší kvalita sil, tím kvalitnější úpravy prostoru pro možnost jejich použití atd. ... je nutné.

Můžeme tvrdit, že existuje proměnná úměrnost kvalit a kvantit a kvalit mezi sebou. Vždy vycházíme z pochopení ozbrojeného střetnutí, že totiž je to činnost (působení) sil v čase a prostoru. Vzhledem k této činnosti (působení) vždy chápeme vztahy a vyjadřujeme jejich úměrnost.

Jednoznačnost určení času kvantitou neznamená, že nemůžeme počítat s faktorem kvality — kvality času sice nikoli, ale kvality toho, co kvantita ve své velikosti skrývá. Např. 24 hodin skrývá v sobě kvalitu v podobě denní a noční doby, mlhy nebo jasného počasí. Třicet dnů v listopadu v sobě skrývá kvalitu zimního, podzimního, či letního počasí atd. Změnou kvantity času dochází ke změně denní a roční doby, povětrnostních podmínek a podobných veličin, chápáních výhradně pod kvalitativními zřeteli. Toho je proto třeba využít i při klamání oblasti kvantit času.

Shrneme-li výše uvedené vztahy do úměr, pak po srovnání dostáváme tento přehled:

KTS — KTC KTC — KSV KVP — KVS
KTP — KTS KTC — KVP
KTP — KTC KTP — KVS
KTS — KVP

Je to osm základních vztahů použitelných pro klamání. Přitom první skupina vyjadřuje přímou úměrnost a druhá a třetí skupina proměnnou úměrnost. Mohou-li vztahy ve třetí a druhé skupině být proměnné, tedy přímo nebo nepřímě úměrné, pak je 13 možností klamu.

Příklad

Z cíle klamu vyplynul úkol klamat o přesunech z místa A do místa B utajením a podvrhem příznaků tohoto přesunu. Teoreticky můžeme operovat s faktory:

- velikost přesunových sil (KTS),
- kvalita (druh) přesunových sil (KVS),
- velikost času k přesunu (KTC),
- velikost (délka) prostoru k přesunu (KTP),
- kvalita prostoru k přesunu (KVP).

Teoreticky můžeme uvažovat o všech 13 možnostech klamu.

Prakticky však výběr závisí na možnostech klamných sil a prostředků, času který je pro klam k dispozici, našich znalostech o stavu výchozích poznatků nepříteli, které má o nás. Vzhledem k těmto okolnostem (jež nebudeme podrobně rozebírat) zvolíme ke klamání např. tyto vztahy:

KTS — KTC
KTP — KTS
KTP — KTC
KTS — KVP

To představuje: KTS — počet přesunovaných sil,
KTC — dobu nutnou k přesunu,
KTP — velikost prostoru, ve kterém má k přesunu dojít,
KVP — ráz prostoru, ve kterém má k přesunu dojít.

V těchto vztazích se pak nabízí tato východiska:

1. Čím větší (menší) síly přesuneme, tím více (méně) času si to vyžádá.
2. Čím větší (menší) síly přesuneme, tím více (méně) prostoru si to vyžádá.
3. Čím větší (menší) prostor vyžaduje přesun, tím větší (kratší) čas si to vyžádá.

4. Čím větší (menší) síly se budou přesunovat, tím větší (menší) úpravy a vhodnější prostor si to vyžádá.

Určujícím faktorem je „činnost“, tedy přesunování. Vzhledem k němu nám vyplyne úměrnost a jí předpokládající vztahy. Proto je třeba nyní tyto vztahy a vazby zatemnit tak, aby

- jednotlivé faktory byly buď podvrženy nebo
- vůbec utajeny.

Podvrhem a utajením rozumíme v jednotlivých faktorech toto:

KTS — počet přesunovaných sil zmenšit utajením nebo zvětšit či zvětšit podvržením,

KTP — velikost prostoru zvětšit podvrhem příznaků ze širšího okolí nebo zmenšit utajením skutečné činnosti ve skutečném prostoru,

KTC — určující předpoklad velikosti času pro samotný přesun, tj. tempo může

být předstíranou činností zvětšeno nebo zmenšeno a skutečně pak utajeno,

KVP — utajit prostor k přesunu nejvýhodnější a předstírat prostor méně výhodný.

Celá záležitost je zjednodušena pouze na vlastní přesun a ne na okolnosti, které s tím souvisejí, jako místo síly před přesunem a cíl přesunu, činnost a místo po přesunu. I v těchto okolnostech ovšem je ve skutečnosti možné a někdy i nutné postupovat obdobně. V rámci možnosti jsem se rozhodl realizovat ze všech kombinací tyto:

KTS — „zvětšit“ počet přesunovaných sil podvržením údajů,

KTP — „zvětšit“ prostor přesunu podvrhem klamných příznaků,

KVP — utajit skutečný prostor přesunu,

KTC — „zmenšit“ tempo přesunu klamnou činností.

K tomu použít pro náplň:

KTS — klamných sil i k přesunu určených polních vojsk,

KPT — klamných sil a sousedních polních vojsk neurčených k přesunu,

KVP — maskovat a znepřístupnit skutečné osy přesunu,

KTC — „zmenšit“ tempo předstíraním klamných sil a částí vyčleněných a skutečně k přesunu určených polních vojsk.

Po realizaci takto předjímané činnosti má nepřítel dojít k těmto nesprávným závěrům:

KTS — KTC přesun si vyžádá více času než ve skutečnosti,

KPT — KTS k přesunu dojde na větším prostoru než ve skutečnosti,

KPT — KTC přesun si vyžádá více času než ve skutečnosti,

KTS — KVP přesun bude proveden v blíže neurčeném prostoru.

To znamená, že dosáhneme:

— špatné stanovení časového údaje o uskutečnění přesunu (ve skutečnosti budeme u cíle dříve),

— špatné stanovení prostoru, ve kterém k přesunu dojde.

Nepřítel bude oklamán v čase a místě.

Příklad je bez konkrétních omezení. Vyjma těch dílčích, která byla naznačena a blíže neurčena, se však běžně konkrétní omezení vyskytují, a to velmi četná.

V tomto případě se konkrétní omezení může projevit v tom, že nepřítel zná

velikost sil, u kterých očekává přesun a pak odpadně snaha využít všech vztahů obsahující KTS, nebo nepřítel ví, že můžeme použít jen určitých os z místa A do místa B a pak se musíme orientovat jen na klam v čase, ve kterém k přesunu dojde (za současnou znalosti sil určených k přesunu, kterou nepřítel má).

Kombinace ze všech 13 základních vztahů při volbě jejich využití je naprosto nepravděpodobná. Omezení je závislé na tom, co o nás nepřítel ví nebo co lze s určitostí předpokládat, že ví.

Je však možné v předchozí činnosti, v tomto případě před přesunem, klamat za účelem vytvoření podmínek pro ztrátu přehledu nepřítel o naší síle a pak teprve přistoupit ke klamání o vlastním přesunu.

Tento postup je nutné dále konkretizovat a dovést do konce. Nebudu již rozebírat všechna opatření nutná k realizaci rozhodnutí, ale jen některá a na nich ukáži, co v praxi znamená uskutečnění klamu. Ostatní, nerozebíraná, lze řešit analogicky.

V tomto případě jsem se rozhodl operovat s takovou veličinou jako je ve faktoru KTC (velikost času) klamné tempo. Cílem je, aby nepřítel předpokládal tempo menší než je ve skutečnosti. Toho můžeme dosáhnout na faktech (příznacích, jevech, projevech), kterými je tempo charakterizováno. Proto je nejprve nutné vytvořit model přesunu jak bude ve skutečnosti probíhat a pak druhý, na kterém budeme klamat.

Velmi zjednodušeně takový model bude zahrnovat

- průzkum pochodových os,
- úpravu pochodových os,
- regulaci pochodu,
- bojové zabezpečení pochodu,
- vyvedení na pochodové osy,
- vlastní přesun po osách.

Všechny dílčí operace jsou uskutečňovány činností vojsk, která se ve zpravodajských podkladech nepřítel objeví jako fakta. Určíme co může být podkladem pro předpokládání tempa a co takovým podkladem být nemůže, i když se to samého přesunu týká.

Vzniknou pak tři oblasti:

- jedna, kterou musíme zvlášť důrazně utajit,
- druhá, kterou musíme prozradit,
- třetí, která je nám z obou hledisek lhostejná.

Termín „důrazně utajit“ znamená, že utajení vlastní činnosti věnujeme zvláštní pozornost, takovou, která je nad ob-

vyklá utajovací opatření, běžná pro jakoukoli činnost vojsk na bojišti.

Do první oblasti např. patří:

- skutečná regulační činnost,
- skutečné vyvedení na osy,
- skutečný pochod po osách.

Do druhé oblasti patří:

- předstíraná regulační činnost,
- předstírané vyvedení na osy,
- předstíraný přesun po osách.

Do třetí oblasti patří pak všechno ostatní.

Nyní nastává etapa volby způsobů a cest vedoucích k prozrazení. Je známé, že prozrazení musí vyplynout jako důsledek špatného utajení nebo být dílem „náhody“. Ve třech oblastech, ve kterých jsme se rozhodli prozrazovat to tedy znamená zvolit vhodné příznaky k prozrazení. Prozrazovat se bude činností speciálních sil a prostředků klamu a činností polních vojsk k tomu vycílených.

Regulaci můžeme předstírat činností klamných sil na osách tak, že jejich rozestavení, zaujetí stanovišť, přípravné práce, spojení, uzavření určitých úseků atd. budeme organizovat vzhledem ke skutečné regulaci opožděně.

Vyvedení sil na osy můžeme předstírat činností částí skutečných vojsk (třeba druhých sledů a záloh) v sestavách, které odpovídají čelu přesunovaných jednotek a útvarů.

Vlastní přesun pak můžeme předstírat pomalejším tempem na určitých úsecích jak vlastními polními vojsky, tak klamnými silami. Časovou ztrátu, která může být zaviněna buď vlastní rychlostí nebo častými zastávkami, odstraňováním předstíraných překážek nebo větší vzdáleností uvnitř přesunovaných vojsk, v utajovaných úsecích doženeme větší rychlostí než je norma.

Mimo tuto oblast můžeme ještě pozorovat údaje ze širšího nebo vzdáleného okolí pomocí podvrhu klamných údajů o přesunu. Tím rozumíme především dezorientační údaje směřující:

- k zatemnění vyhodnocovacího procesu z prostoru skutečného přesunu,
- k potvrzení předstíraných faktů z prostoru skutečného přesunu.

Zatímco první opatření má negativní účinek — vyrovnává možná správná zjištění a vyhodnocení nepřítele, pak druhé naopak velmi „průkazné“ potvrzuje předstíraná fakta v oblasti skutečného přesunu.

Využití této možnosti je ovšem reálné jen tehdy, je-li zaručeno, že bude dosaženo věrohodnosti a předpokládaná fakta

skutečně dojdou k nepříтели, že totiž zjistí vše podle našeho zámyslu, a to v obou směrech. Kdyby obojí nebylo možné zaručit, pak by se velmi pravděpodobně nepřítelemo hodnocení přiklonilo k pólu nám nepříznivému a způsobilo by buď jeho opatření námi nechtěná nebo neznámá a nepředpokládaná. Klam by tak porušil své proporce.

Když jsme se tedy rozhodli pro volbu způsobů předstírání, musíme ještě zvolit cesty a prostředky, kterými se projevy těchto záměrů mohou stát známé pro nepřítele.

V případě regulace to může být:

1. korespondence na rádiových sítích nebo linkovém, směrovém, pohyblivém spojení, a to jak v rámci vojenském, tak civilním.

2. Zásahy do života civilního obyvatelstva.

3. Pozorovatelný a fotografovateľný pohyb sil a prostředků regulace na osách.

V případě vyvedení sil na osy to může být pozorovatelný a fotografovateľný pohyb proudů atd.

V případě vlastního přesunu to může být nedostatečné maskování atd.

Rozebereme-li možnosti, které skýtá třeba bod 1., pak je účelné organizovat přestupky proti utajení v rádiovém provozu, indiskrece ve vyhrazování linkového spojení civilního sektoru, nedokonalost manévru rádiových pojítek, nedokonalost ve stavbě linkového spojení a podobná opatření. Již z toho je zřejmé, že řízení a uskutečňování klamných činností je složitý komplex. Může být zvládnut jedině za těchto předpokladů:

— správně stanovit možnosti využití základních vztahů, tj. vyloučit ty faktory, kterými klamat nemůžeme,

— na základě času a prostředků, které máme k dispozici, rozhodnout spolu s prvními kritérii, kterých faktorů použijeme,

— určit, co ve zvolených vztazích změníme,

— určit, co je nutné prozradit a co bezpodmínečně utajit,

— určit cesty a způsoby prozrazení příznaků,

— určit ze znaků modelu činnosti prostředky klamu.

To všechno předpokládá mít plán a v něm zpracovat zámysl po etapách. Na základě zjištěné reageance nepřítele v dalších etapách zdůrazňovat nebo potlačovat původní záměr nebo doplnit další o

patření vyplývající z dříve nepředvídané situace.

Plán klamně činnosti je rozsáhlý dokument. To vyplývá již jen z toho, co jsem uvedl v jednoduchém a postupně stále omezenějším příkladě. Zdar klamu předpokládá nejen mít plán, ale mít reálný plán. Takový, který můžeme skutečně dokončit. Lépe je říci musíme dokončit, protože nerealizovaný a nedokončený plán znamená prozrazení a větší škodu než by vznikla tehdy, kdybychom na klam nespolehali a klamat ani nechtěli.

Cíl klamu je svázán s celkovou činností našich vojsk, něčeho chceme dosáhnout, něco si chceme ulehčit, umožnit podmínky pro něco, co bychom nemohli bez klamu uskutečnit. Není tedy klam činností, kterou konáme jako něco mimochodem, což když se uskuteční je dobře, ale když ne, tak se celkem nic nebo vůbec nic nestane a naše činnost se bude vyvíjet nerušeně dál. Takto nemůžeme klamání chápat. Bylo by potom samostatné, výrazně škodlivé, protože by nemálo ani tak protivníka jako nás.

V příkladě jsem zcela záměrně postupně upustil od vysvětlování a rozpracování všech výchozích podkladů. Nesledoval jsem ukázat vyčerpávající návod, ale jen jisté způsoby jak řešit vybrané úkoly. Žádný z takových příkladů při řešení jistých vybraných úkolů není však zdaleka dořešen. Vezměme třeba příklad s tempem.

Vyšli jsme nejprve z volby jednoho vztahu KTC — KTS. V něm jsme se rozhodli „upravit“ jisté faktory, totiž velikost času pro přesun ve faktoru KTC. Velikost času jsme se snažili především prezentovat tempem. Tempo jsme pak vyjadřovali rychlostí přesunu, zastávkami, odstraňováním překážek a většími rozestupy.

Nyní jde o to ukázat, že např. faktor zastávek není nejjednodušším faktorem, který již nelze dále rozvádět a prostřednictvím dalších jednodušších opatření a činností „ukazovat“ nepříteli. Zároveň jde o to ukázat, že mimo tohoto prakticky nekonečného rozměňování zdánlivě nejjednodušších prvků je možné postupovat i do šířky při volbě faktorů vyjadřujících velikost času. Tedy nejen tempem, ale dalšími ukazateli.

Vezměme-li např. zmíněné zastávky, pak lze s nimi pracovat nejen jako s prostým projevem — faktem zastavení, stání a opětným pohybem vojsk, ale i zastavení samo nabízí možnost klamat. Je to fakt jednorázovosti a současnosti zastavení, které se projevují zcela přesnými znaky. Takovým znakem jednorázovosti zastave-

ní je např. uspořádanost sestavy, stejná rychlost všech součástí sestavy, sjíždění k určité straně silnice a další. Totéž je možné rozvést při stání samém a i při opětvém rozjíždění. Mějme na mysli, že prostá zastávka nebude většinou zjištěna jako taková, ale podle jistých příznaků, které ji v souhrnu tvoří. Tyto příznaky jsou tedy zcela jistě vhodnou příležitostí ke klamu i na takové, zdálo by se nízké úrovni. Dokonalost klamu v tomto směru závisí na obrazivosti a inteligenci toho, kdo klamání řídí i uskutečňuje. Vždycky se snažíme o to, aby se neudělala chyba v maličkosti. Obraz klamu nesmí být plný lží a nevěrohodností, ale právě naopak, plný zdánlivých pravd nebo nebo dílčích skutečných pravd, protože tato „věrohodnost“ je základem přijetí klamu — základem chybného vyhodnocení.

Pokud se týče dalších opatření, vyjma námi zvoleného příkladu tempa, tedy onoho rozšíření „do stran“ ve volbě faktorů klamu, je možné pro veličinu KTC uvažovat třeba o zásobování pohonnými hmotami, jejichž včasné a dostatečné dodání vojskům má bezprostřední vliv na KTC. Dále můžeme využít takových okolností jako jsou faktory kvality prostoru přesunu, tedy něčeho co přímo neobsahuje faktor KTC, ale faktory jiné, které budou zasahovat zprostředkovaně i když velmi podstatně. Je to např. stav vozovek, poškození jejího povrchu, objízdky, zasažení bojovými prostředky přímo v průběhu přesunu nebo těsně před ním a podobné veličiny. Ty se pak dále mohou rozvíjet každá jednotlivě do hloubky na jednodušší projevy, které předložíme nepříteli ve formě příznaků. Bohatost, věrohodnost a počet těchto prvků opět závisí na obrazivosti a inteligenci organizátorů klamu.

Z poslední myšlenky je však zřejmé i něco jiného. Vztahů jednotlivých kvalit a kvantit nemůžeme používat jen jednoznačně z jevů je tvořících, ale i z jevů jiných kvantit a kvalit, které je zprostředkovaně ovlivňují. V našem případě to byl zpočátku vztah KTC — KTS. Postupně jsme však dospěli k tomu, že vztah námi zvolený mohou ovlivnit i prvky tvořící faktor KVP (např. stav vozovek), aniž bychom měnili základní úmysl využít původního vztahu, totiž zobrazit jinak velikost času přesunu než je ve skutečnosti, a postavit jej do závislosti na velikosti přesunových sil (KTS), přece nám k tomu pomůže oblast jiného faktoru (KVP). Není to nic jiného než důsledné využití poznatků o vzájemné souvislosti všech věcí a jevů a jeho aplikace na zvolené dva faktory tvořící námi využívanou (zneužívanou) úměrnost.

V tomto momentě se názorně ukazují obrovská možnost kombinací, bohatosti a proměnlivosti. Všeho je možné a nutné využít, ovšem za jednoho předpokladu, že tyto okolnosti nás samotné nepovedou k zatemňování a komplikování jasných věcí, ale naopak k tomu, že vystihneme věci v jejich mnohotvárnosti, a proto při

jejich zjišťování nepřítelem nabídneme věrohodnost. Vždycky musíme mít na paměti, že nepřítel zjišťuje příznaky, tedy jevy, a ne hned objekty nebo činnost, tedy podstatu jako takovou. Protože musíme dosáhnout věrohodnosti svých podvrhů, musíme rozehrávat jevy — příznaky a ne hned objekty, činnost — podstatu.

Zamýšlíme-li se nad významem klamu v ozbrojeném střetnutí, posuzujeme-li komplex celé problematiky bez předsudků, pak nás zajisté napadnou takové otázky jako nutnost, možnost, účelnost a reálnost klamu. Nebude se asi vyskytovat nikdy takový názor, že klam není nutný. Pochyby mohou vzniknout jen v souvislosti s posouzením kdy ano a kdy ne. To prakticky znamená, že uvažujeme již o účelnosti a možnosti klamu, zatímco o-bená nutnost je mimo pochyb. Znamená to, že uznáváme jeho existenci jako jednoho z prostředků jak dosahovat cílů v ozbrojeném střetnutí. Větší názorová roz-pornost vznikne asi kolem otázky mož-nosti a účelnosti takovéto činnosti.

Kdy je klam možný? Domnívám se, že vždy tehdy, kdy k tomu máme jisté podmínky. Mezi ně patří:

— čas potřebný ke klamným opatře-ním,

— znalost protivníka a zaručení úda-jů o jeho reagenti,

— prostředky a síly speciálního urče-ní včetně skupiny organizátorů klamu,

— možnost vyčlenění části sil a pro-středků z polních vojsk — tedy nespe-ciálních prostředků.

Kdy je klam účelný? Vždy tehdy, kdy spolu s ním můžeme použít jiných způ-sobů jak upravit panující podmínky ve svůj prospěch k ještě výraznějšímu vý-sledku.

Je-li pak možnost a účelnost zaruče-na, vyvstává nutnost uskutečnění klamu. Úspěch se však dostavuje teprve tehdy, můžeme-li hovořit o reálnosti našich zá-

měrů v oblasti klamu. Reálnost se dotý-ká všech složek, funkcí a vazeb o nichž jsem hovořil, a to tak, že všechny musí být realizovatelné. Tedy žádné fantasti-cké záměry a představy, ale uvážlivá, u-skutečnitelná a uskutečněná práce a chod funkce všech složek tvoří základ reálnos-ti klamu. Složitost takovéto činnosti je zcela mimo pochyb. Vždyť složitá je již prostá činnost v ozbrojeném střetnutí, prosté nekomplikované řízení vlastních vojsk a prosté získávání a vyhodnocová-ní údajů o nepříteli. Realizovat sice zná-mé, ale jen teoretické zásady v praxi je komplikovaný úkol, který vyčerpává ří-dící i řízené složky na krajní mez.

Představíme-li si převrácení, změnu ta-kovéto činnosti, předstírání něčeho co ne-ní nebo zastírání toho co je, ale tak, aby všechna tato opatření sice probíhala sa-mostatně a přece v plném souladu a zá-jmu našich skutečných záměrů a jejich u-skutečňování v praxi, vysvitne jasně o jakou činnost asi jde. Ukáže se, že bez obrovského intelektuálního vypětí a ma-ximálního úsilí použitelných sil a pro-středků nemůžeme klamat. Přitom nesmí-me zapomínat na neustálou možnost pro-zrazení našeho klamu. Zhroucení stavu, se kterým počítáme, že totiž má usnad-nit naše úkoly a jeho obrácení v proti-klad je hrozbou. Tato hrozba je neustálá a provází ty, kteří na úseku klamu pra-cují, jako zátěž, jako deprimující momen-t obrovské zodpovědnosti vůči druhým.

Proto je účelné si pamatovat: Nemá-me-li všechny podmínky k uskutečnění klamu a nemáme-li záruku veliké pravdě-podobnosti jeho dosažení, raději od ta-kové činnosti předem upustíme.